TAKK i Förskolan

- En studie om Pedagogers syn på och deras arbetssätt med Tecken Som Alternativ och kompletterande kommunikation

Grundnivå
Pedagogiskt arbete

Sandra Ornella Ngassa Wangue

2025-FÖRSK-G176

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Förskollärarutbildningen 210 hp
Svensk titel: TAKK i förskolan- En studie om Pedagogers syn på och deras arbetssätt med Tecken Som Alternativ och kompletterande kommunikation
Engelsk titel: TAKK in preschool- A study of educators' views on and their working methods with Signs as Alternatives and Supplementary Communication
Utgivningsår: 2025
Författare: Sandra Ornella Ngassa Wangue
Handledare: Carina Peterson
Examinator: Sandra Hillén
Nyckelord (Svenska): TAKK (Tecken Som Alternativ och Kompletterande Kommunikation), förskola, kommunikation, pedagoger, språkutveckling
Nyckelord (Engelska): TAKK (Signs as Alternative and Complementary Communication), preschool, communication, educators, language development

Sammanfattning

Denna studie undersöker pedagogers användning av Tecken som Alternativ och Kompletterande kommunikation (TAKK) i förskolan, med särskilt fokus på dess funktion som ett stöd för att skapa en mer tillgänglig och inkluderande lärmiljö. Syftet med denna studie är att undersöka pedagogers beskrivningar av sin syn på och arbetssätt med TAKK.

Genom en kvalitativ metod i form av semistrukturerade intervjuer har fyra pedagogers varierande erfarenheter och perspektiv utforskats utifrån frågeställningar: vilka uppfattningar har pedagoger om användningen av TAKK i förskolans verksamhet? Och hur arbetar pedagoger med TAKK?

För att fördjupa förståelsen av analysen har ett sociokulturellt perspektiv använts. Fyra pedagoger har intervjuats, och en analys av det insamlade materialet har identifierat tre teman. Dessa är följande: Användning av TAKK för språkutveckling och ökad kommunikation, användning av TAKK för anpassning, inkludering och ökad trygghet och faktorer som påverkar pedagogers användning av TAKK i förskolan

Resultaten visar att pedagogerna uppfattar TAKK som ett betydelsefullt kommunikationsstöd som främjar barns språkliga utveckling, inkludering och trygghet. Samtidigt framkommer det att flera faktorer påverkar användningen av TAKK, såsom behovet av kontinuerlig kompetensutveckling, tillgång till stöd från specialpedagoger och logopeder, samt vikten av ett gemensamt förhållningssätt och en enhetlig kompetensnivå inom arbetslaget. Studiens understryker vikten av strukturerat samarbete och fortbildning för att uppnå en konsekvent och kvalitativ användning av TAKK i förskolans pedagogiska praktik

Abstract

This study examines educators' use of Signs as Alternative and Complementary Communication (TAKK) in preschool, with a particular focus on its function as a support for creating a more accessible and inclusive learning environment. The purpose of this study is to examine educators' descriptions of their views on and working methods with TAKK.

Through a qualitative method in the form of semi-structured interviews, the varying experiences and perspectives of four educators have been explored based on the following questions: what perceptions do educators have about the use of TAKK in preschool activities? And how do educators work with TAKK?

To deepen the understanding of the analysis, a sociocultural perspective has been used. Four educators have been interviewed, and an analysis of the collected material has identified three themes. These are as follows: Use of TAKK for language development and increased communication, use of TAKK for adaptation, inclusion and increased security and factors that influence educators' use of TAKK in preschool

The results show that educators perceive TAKK as an important communication support that promotes children's language development, inclusion and security. At the same time, it appears that several factors influence the use of TAKK, such as the need for continuous skills development, access to support from special educators and speech therapists, and the importance of a common approach and a uniform level of competence within the work team. The study underlines the importance of structured cooperation and further training to achieve a consistent and qualitative use of TAKK in preschool pedagogical practice

1 Inledning **6**
2 Syfte och frågeställningar 7
3 Tidigare forskning **7**
3.1 TAKK stödjer kommunikation och bidra till språkutveckling 7
3.2 Pedagogers arbetssätt inom TAKK 8
3.3 TAKK påverkar inte barnens talförmåga negativt 9
4 Teoretisk ram **10**
4.1 Redskap 11
4.2 Mediering 11
4.3 Den närmaste utvecklingszonen och Scaffolding 13
5 Metod **14**
5.1 Val av metod 14
5.2 Urval och avgränsningar 15
5.3 Genomförande 15
5.4 Etiska ställningstagande 16
5.5 Analysmetod 16
5.6 Validitet och reliabilitet 17
6. Resultat **18**
6.1 Användning av TAKK för språkutveckling och ökad kommunikation 18
6.2 Användning av TAKK för anpassning, inkludering och ökad trygghet 20
6.3 Faktorer som påverkar pedagogers användning av TAKK i förskolan 21
6.4 Sammanfattning av resultatet 23
7 Diskussion **24**
7.1 Resultatdiskussion 24
7.2 Användning av TAKK för språkutveckling och ökad kommunikation 24
7.3 Användning av TAKK för anpassning, inkludering och ökad trygghet 25
7.4 Faktorer som påverkar pedagogers användning av TAKK i förskolan 27
8 Metoddiskussion **27**
8.1 Styrkor och svagheter utifrån vald metod i studien 28
9 Didaktiska konsekvenser **29**
10 Vidare forskning **29**
11 Referenser **31**
Bilaga 1 Informationsbrev till deltagare i studien
Bilaga 2 Samtycke till intervju med ljudinspelning
Bilaga 3 Intervjufrågor

1 Inledning

I förskolans läroplan, Lpfö 18 (Skolverket 2018, s. 8) betonas att förskolan ska aktivt främja barnens språkutveckling i svenska genom att uppmuntra deras nyfikenhet och intresse för kommunikation i olika former. Barnen ska få tillgång till en inspirerande och språkrik miljö där de ges möjlighet att utveckla sitt språk. Utbildningen ska skapa goda förutsättningar för att barnen ska kunna tänka, lära och uttrycka sig i olika sammanhang och för olika syften. Skollagen (SFS 2010:800, kap. 1 § 4) föreskriver att utbildningen ska stödja och utmana varje barns utveckling med utgångspunkt i deras individuella behov. Utbildningen ska därmed utformas för att minska skillnader i förutsättningar och ge alla barn möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. Även FN:s konvention om barnets rättigheter lyfter barns rätt att uttrycka sina åsikter och bli hörda i frågor som rör dem (Unicef Sverige, 2018).

TAKK står för Tecken som Alternativ och Kompletterande Kommunikation och det innebär att det talade språket förstärks med tecken från svenskt teckenspråk. Exempelvis kan en pedagog tala samtidigt som hen teckna viktiga ord och begrepp, vilket underlättar barnens förståelse och kommunikation. Enligt Palla (2023, s. 80) syftar TAKK till att främja barnets språkliga samspel, särskilt innan det verbala språket är fullt utvecklat.

TAKK är idag en etablerad kommunikationsmetod som används i olika verksamheter, inte minst i förskolan. Genom att kombinera talspråk med utvalda tecken från svenskt teckenspråk, kan pedagoger i samverkan med vårdnadshavare stötta barnens språkutveckling och erbjuda alternativ för att uttrycka sig. Roos (2019, s. 4) påpekar att TAKK främst används för barn och ungdomar som ännu inte behärskar det talade språket fullt ut, men även som ett stöd i språkinlärningen generellt. Pedagoger i förskolan upplever att barn gynnas av TAKK, då det ger dem möjlighet att uttrycka sig mer nyanserat och tidigt i språkutvecklingen (Roos 2019, s. 3).

Sheridan, Pramling Samuelsson och Johansson (2009, s. 258) lyfter upp att kommunikation är en grundläggande del av barns utveckling, eftersom den möjliggör för dem att uttrycka sina tankar, behov och känslor samt att samspela med sin omgivning. Författarna framhåller att barns kommunikativa förmåga är avgörande för deras sociala och kognitiva lärande. En förskolemiljö som stödjer olika uttrycksformer, exempelvis genom användning av TAKK, kan bidra till ökad trygghet, delaktighet och självkänsla. Denna typ av språkligt stöd främjar barns möjligheter att förstå sig själva och sin omvärld, och skapar förutsättningar för en tillgänglig och inkluderande lärmiljö.

Under min verksamhetsförlagda utbildning (VFU) inom förskoleverksamhet och förskollärarutbildningen kom jag i kontakt med metoden TAKK. Metoden väckte mitt intresse, särskilt gällande hur den används i praktiken samt vilka kunskaper pedagoger har om TAKK. Detta ledde till att jag vill med följande studie undersöka pedagogers syn på och deras arbetssätt med TAKK.

2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka pedagogers beskrivningar av sin syn på och arbetssätt med TAKK.

Studiens syfte resulterar därmed i följande forskningsfrågor:

Vad menar pedagoger i förskolan att användningen av TAKK bidrar med?

Hur och varför använder pedagoger TAKK i förskolan?

3 Tidigare forskning

I detta kapitel redogörs tidigare forskning om hur TAKK främjar språkutveckling samt hur TAKK används i förskolan. Kapitlet är uppdelat i tre avsnitt. Det första avsnittet handlar om tidigare forskning om att TAKK stödjer kommunikation och bidra till språkutveckling, där lyfts hur väsentligt TAKK är för barnets språkutveckling. Den andra avsnitt handlar om tidigare forskning om pedagogers arbetssätt inom TAKK, där pedagogers arbete med TAKK lyfts upp. Den tredje avsnitt fokuserar på att TAKK påverkar inte barnens talförmåga negativt.

3.1 TAKK stödjer kommunikation och bidra till språkutveckling

Iverson och Golin-Meadow (2005) genomförde en studie där de observerade tio barn, fem flickor och fem pojkar, i åldrarna 10 till 24 månader. Under observationer lekte barnen med särskilt utvalt lekmaterial samt sitt eget lekmaterial, och de observerades även under mellanmål och måltider. Fokus låg på övergången från användningen av enkla ord till tvåords-kombinationer. Enligt Iverson och Goldin- Meadow (2005, s. 368) visade resultatet att gester var starkt kopplade till barnens språkutveckling och meningsbyggnad och att barnen först använder gester innan den verbala kommunikationen utvecklas. Peer-reviewed studien undersökte hur barn tidigare gester hänger ihop med deras utveckling av tal. Forskarna kategoriserade barnens uttryck i tre grupper: endast tal, endast gester eller en kombination av tal och gester eller en kombination av både tal och gester. Resultaten visade att barnen ofta använder gester för att referera till objekt, särskilt i de tidiga stadierna av deras språkutveckling. Detta kan kopplas till användning av TAKK i förskolan, där tecken används parallellt med tal för att stödja och tydliggöra kommunikationen. Genom TAKK får barnen möjlighet att uttrycka sig innan det verbala språket är fullt utvecklat. Studien visade också att barn som använder kombinationer av gester och ord, vilket är ett grundläggande inslag i TAKK, var de som började tala i två ord. Särskilt tydligt var detta när orden och gesterna uttryckte olika betydelse, vilket tyder på förmågan att kombinera och tolka flera uttrycksformer är viktigt för språkutvecklingen. TAKK kan därmed fungera som ett värdefullt stöd för att stimulera och underlätta övergången till mer komplexa verbala yttrande.

I sin artikel undersökte och analyserade Johansson (2016) hur förskollärares sätt att kommunicera med de yngsta barnen på förskolan påverkade deras lärande. Studien byggde på observationer av lärarnas kommunikation med 1-3 åringar på fyra olika förskolor. I

sammanställning av sitt resultat skriver Johansson (2016, s. 10–11) att lärarens empatiska närvaro inte räcker till för att vidga både innehåll och kommunikation. En sådan vidgning sker istället inom den kvalitativa kategorin, där läraren engagerar sig aktivt i att uppmuntra, fråga och upprepa barnens TAKK-uttryck, utan att ta över samtalet. I detta sammanhang kan användningen av TAKK fungerar som ett stödjande verktyg för att stärka och tydliggöra barnens uttryck, särskilt när det talade språket ännu är under utveckling.

I en kvalitativ studie av Ahlström (2000) undersöks hur hörselskadade barn kommunicerar med sin omgivning. Genom videoobservationer på tre svenska förskolor för döva och hörselskadade barn studerade hon tolv barn med hörselnedsättning. I Ahlströms (2000, s. 179–181) studie visade det sig att förskollärare som deltog i studien ansåg att det var viktigt att dagligen använda TAKK. För att pedagogerna i studien använde TAKK som ett stöd för kommunikation för att stärka verbala interaktioner och utveckla barnens språkliga färdigheter. Enligt pedagogerna gav tecken stödet barnen bättre förutsättningar att förstå information, eftersom det visualiserade det talade språket och underlättade förståelsen för dem som hade svårt att uppfatta det verbala. En oro som fanns under studiens gång var att språkutvecklingen skulle hindras av att barnen befinner sig i teckenspråkiga miljöer och att teckenspråket skulle hindra barnens språkutveckling. Barnens förmåga att uttrycka sig verbalt såg olika ut. Ahlström (2000, s. 181) menar att pedagoger spelar en viktig roll för barns kommunikativa språkliga och sociala utveckling. För att barn ska delta i meningsfulla samspel är det viktigt att de erkänns som engagerade och betydelsefulla deltagare, samtidigt som pedagoger aktivt främjar och stödjer interaktionen mellan dem.

Det är viktigt att ge dessa barn tidigt tillgång till TAKK för att förebygga frustration och negativa kommunikationsmönster (Heister Trygg 2010, s. 15).

3.2 Pedagogers arbetssätt inom TAKK

Tonér (2016, s. 30) att belyser i förskolan används TAKK som ett komplement för att stödja barn språkliga och känslomässiga uttryck. När barn får stöd i kommunikation av trygga och kompetenta pedagoger, exempelvis genom användning av TAKK, stärks deras förståelse för både sig själva och sin omvärld. Likt hur vuxna hjälper barn att sätta ord på sina känslor, kan TAKK bidra till att förtydliga och stärka kommunikation i mötet mellan barn och pedagoger. Pedagoger beskriver TAKK som ett värdefullt verktyg i den dagliga kommunikationen med barnen. Genom att använda TAKK får barnen lättare att uttrycka sina behov, till exempel att tala om vad de vill äta, dricka eller be om ursäkt. TAKK integreras i förskolan med olika rutinsituationer och har även en naturlig plats i leken. Det används som ett stöd för att utveckla barns sociala färdigheter genom att hjälpa dem att förstå och följa regler samt uppfatta gränser på ett tydligare sätt (Tonér 2016, s. 35).

I en artikel av Palla (2023, s. 80–84) undersöks hur förskollärare använder tecken som alternativ och kompletterande kommunikation (TAKK) i sin undervisning. För att får ett rikt dataunderlag använder hon sig av netnografi och använder sig av 30 yrkesverksamma beskrivningar från Facebook gruppen Förskolan.se. Palla (2023, s. 89-94) framhåller att TAKK kan fungera som ett specialpedagogiskt verktyg i förskolans undervisning. Hon skriver hur TAKK används som ett stöd för alla barn i förskola, istället för att enbart vara ett

hjälpmedel för barn med särskilda behov. Förskolepersonalen använder TAKK både i undervisningssammanhang och i dagliga rutinsituationer, såsom måltider och påklädning. Det används även i förskolemiljön genom exempelvis scheman och aktiviteter, samt estetiska uttrycksformer som sånger och ramsor. Pedagoger använder TAKK som ett verktyg i vardagliga situationer för att underlätta kommunikationen mellan barn och vuxna, särskilt i stunder som annars kan vara stressiga eller svårnavigerade. Genom att inkludera hela barngruppen i användningen av TAKK vill pedagogerna främja gemenskap och skapa en mer inkluderande miljö. De betonar att TAKK inte enbart riktas till barn med språkutmaning, utan är ett stöd för alla. Detta gör möjligt för dem som redan behärskar det talade språket att kommunicera med dem som ännu inte gör det. Pedagoger i förskolan använder TAKK för att stärka det verbala språket, stimulera språkutveckling och skapa trygghet. Förskollärarna beskriver hur kontinuerlig användningen av TAKK väcker barn nyfikenhet och skapar igenkänning (Ibid s. 89-94). Enligt Palla (2023, s. 98) används TAKK på ett mångsidigt sätt i förskolan, i olika sammanhang och miljöer samt tillsammans med alla barnen. Hon betonar att TAKK kan vara ett värdefullt verktyg med bred användning, som syftar till att främja både likvärdighet och inkludering i undervisningen.

Vidare lyfter Palla (2023, s. 79) fram att det förutsätter att hela arbetslaget delar en gemensam förståelse för TAKK:s funktion och syfte ett enhetligt förhållningssätt bidrar till att skapa en inkluderande lärmiljö där alla barn får likvärdiga möjligheter till språkutveckling och aktivt deltagande i den pedagogiska verksamheten.

Tisell (2009, S. 36–37) betonar vikten av att TAKK integreras i förskolans verksamhet som en del av det vardagliga arbetet med barn språkutveckling och kommunikation, snarare än att ses som en extra uppgift. Det bör vara en självklarhet att samtliga personalen genomgår teckenkurser. Personalen har en viktig roll i att skapa en positiv syn på teckenkommunikation, så att barnen upplever det som ett naturligt sätt att uttrycka sig, inte något avvikande. För att uppnå detta är det avgörande att all personal i verksamheten deltar i användningen av tecken, så att barn kan kommunicera med samtliga pedagoger utan att vara beroende av en tolk. Ett konkret sätt att uppmuntra till användning av tecken är att placera teckenillustrationer runt om i miljön, vilket påminner både barn och vuxna om hur tecken utförs (Tisell 2009, s. 42).

3.3 TAKK påverkar inte barnens talförmåga negativt

Toné (2016, s. 23) betonar att användningen av TAKK inte minskar barns utveckling av talat språk, utan snarare stödjer den. Genom att erbjuda alternativa kommunikationssätt kan TAKK minska den frustration som uppstår när barn har svårt att uttrycka sig verbalt, vilket i sin tur kan främja språkutvecklingen.

I en australiensisk studie av Cologon och Mewalla (2018, s. 997-998) fick 196 förskollärare utbildning i tecken som stöd för att sedan använda det i sitt dagliga arbete och dela med sig sina erfarenheter till forskarna. Resultaten visade att lärarna ansåg att TAKK var ett värdefullt verktyg för att skapa en känsla av tillhörighet bland barnen i förskolan. En del deltagare framhöll att TAKK särskilt var fördelaktig för barn med tal- och språkstörningar, medan andra ansåg det gav positiva effekter för alla barns språkutveckling.

DiCarlo m.fl. (2001) genomförde en studie i USA där de observerade och utvärderade effekterna av att en lärare implementerade teckenstöd i två barngrupper med barn i åldrarna 1-3 år. I grupperna deltog både barn med och utan funktionsnedsättningar. Forskarna nämner att föräldrar uttrycker oro för att användningen av teckenstöd skulle påverka språkutvecklingen negativt hos barn utan funktionsnedsättningar. Syftet med undersökningen var att undersöka hur teckenstöd påverkade det verbala språket hos både barn med och utan funktionsnedsättning. Resultatet i DiCarlo (2001, s. 122) studie visade att tecknande ökade för båda grupperna under programmet, där lärares tecknande gick från 1% till 47%, medan de verbala kommunikationerna förblev stabila i båda grupperna. Barnen med funktionsnedsättning hade ett genomsnittligt tecknande på 5%, medan barn utan funktionsnedsättning tecknade 3%. Trots att tecknande ökade fanns det inga förminskningar i verbala kommunikation, och användningen av rösthjälpmedel var sällsynt. Överlag tecknade 91% av barnen med funktionsnedsättning och 70% av barnen utan funktionsnedsättning mer under programmet. Den genomsnittliga verbala kommunikationsfrekvensen förändrades inte signifikant för majoriteten av barnen i båda grupperna. Detta blir ett bevis för att teckenstöd inte påverkas negativt på barns talförmåga.

I en slovakisk studie granskade Kapalkoá m.fl. (2015, s. 59-61) hur tvååriga förskolebarn lär sig nya ord med hjälp av olika visuella stöd. Deltagarna delades upp i två grupper där den ena gruppen använder bilder och den andra tecken som teckenstöd. Barnens ordförråd testades vid tre olika tillfällen, med varierande tidsintervall efter inlärningen. Syftet var att jämföra hur effektiva bilder respektive tecken är som stöd vid språkinlärning samt att se hur länge effekten höll i sig. Resultatet visade att gruppen som använde tecken presterade bättre vid samtliga mättillfällen. Forskarna drar slutsatsen att teckenstöd kan vara ett effektivt verktyg för att främja språkinlärningen, särskilt hos barn med försenad språkutveckling.

Heister Trygg (2010, s. 12) poängterar att TAKK ses ofta främst som ett hjälpmedel för att kommunicera, men den är lika värdefull för att stödja förståelsen hos individen. Den som använder TAKK kombinerar tecken med tal både för att göra sig själva förstådd och för att tolka andras budskap. TAKK är därmed ett verktyg som stärker och bygger upp språket.

4 Teoretisk ram

I detta kapitel presenteras den sociokulturella teorin, vilket är det teoretiska perspektiv som valts till denna studie. Sociokulturellt perspektiv utgår från Lev Vygotskij och hans teorier om lärande samspel och sammanhang, både det sociala och det kulturella. Teorin är relevant i denna studie eftersom språk och kommunikation spelar en avgörande roll i människors lärande, utveckling och samspel. TAKK är ett verktyg som främjar barns språkutveckling. Språkets främsta syfte är att fungera som ett verktyg för kommunikation. Kommunikation utgör länken mellan individers och samhällets gemensamma erfarenhet. Genom samtal och andra kommunikativa uttryck formas och överförs tankar, idéer och praktiska kunskaper. Lärande sker när vårt tänkande formas socialt via olika typer av kommunikation enligt det sociala kulturella perspektivet (Björklund 2008, s. 33). Till denna studie har några relevanta begrepp valts ut att fokusera på vilka är: redskap, mediering och den närmaste utvecklingszonen.

4.1 Redskap

Säljö (2013, s. 227) betonar att i ett sociokulturellt perspektiv framstår människan som en varelse som både skapar och använder, inte bara för att leva i världen, utan också för att aktivt omforma den utifrån sina behov. Genom att utveckla kulturella verktyg inom olika samhällsaktiviteter skapar vi nya sätt att förstå och lära. Lärande och kunskapsutveckling är starkt beroende av social interaktion, och genom kommunikationen med andra inom vår närmaste utvecklingszon får vi tillgång till samhällets samlade erfarenheter. Den sociokulturella utvecklingen handlar därmed om hur kulturella redskap påverkar och formar både vårt tänkande, vår kommunikation och vårt sätt att hantera fysiska verktyg.

Smidt (2010, s. 56–57) belyser att människor använder både språkliga och fysiska verktyg som en del av sitt sätt att förstå och agera i världen, dessa verktyg är tätt förknippade med den kultur de tillhör. Ett barns kulturella omgivning, inklusive var och hur det växer upp, påverkar det sätt att tänka och tolka sin verklighet. Dessa kulturella resurser återfinns både i vår fysiska miljö, i vårt inre tänkande och samspelet med andra människor. De fysiska redskapen kallas oftast för språk, artefakter, tecken och symboler fungerar som viktiga redskap för att både skapa förståelse och för att uttrycka sig i kommunikation med andra. Tecken kan vara exempelvis en bild på solen som symboliserar det fina vädret ute. TAKK är ett värdefullt redskap för barns språkutveckling. Genom användningen av TAKK kan förskollärare stödja barn i att förstärka det talade språket med tecken, vilket gör det möjligt för barnen att uttrycka sina känslor och behov på ett mer konkret sätt. På detta sätt blir TAKK ett kulturellt verktyg för lärande som hjälper barnen att få tillgång till den gemensamma erfarenhet som finns i språket och kommunikationen.

Säljö (2013, s. 228–229) framhäver att kulturella redskap representerar ett centralt uttryck för vårt kollektiva lärande. När vi lär oss att använda dessa verktyg, får vi tillgång till samhällets samlade erfarenheter. Vi är ofta medvetna om exakt hur dessa erfarenheter är inskrivna i de kulturella verktygen eller hur de fysiska och symboliska strukturerna påverkar oss. Genom våra kulturella erfarenheter anpassar vi oss långsamt till att hantera och interagera med världen via de verktyg och möjligheter de erbjuder, samt de krav de ställer i olika praktiska sammanhang. Vi lär oss att förstå världen med hjälp av allt mer avancerade redskap och deltar i alltmer komplexa praktiker genom att bli förtrogna med de kulturella redskap som finns tillgängliga för oss. TAKK fungerar här som ett redskap, där barnen lär sig inte bara att använda tecken, utan också att använda dessa tecken som ett medel för att uttrycka sig och interagera med sin omgivning.

4.2 Mediering

Enligt Vygotskij sker människors interaktioner med omvärlden genom mediering via kulturella redskap och tecken som utvecklas socialt. Språk är ett centralt exempel på ett sådant redskap, men även alternativa kommunikationsformer såsom TAKK, kan ses som ett medierande verktyg. För barn i förskolan fungera TAKK som ett stöd för att tolka och uttrycka sig i sin fysiska och sociala omgivning. Genom att använda TAKK får barnen tillgång till ytterligare ett språkredskap som gör det möjligt för dem att delta i samspel och

kommunikation, även om det talade språket ännu inte är fullt utvecklat. På så sätt blir TAKK ett viktigt kulturellt redskap i barns språkliga och sociala utveckling, i linje med Vygotskij Sociokulturella perspektiv (Smidt 2010, s. 108).

Vygotsky (1978, s. 33-35) förklarar att mediering innebär att människors tänkande och lärande formas genom olika verktyg, främst språket. Det är genom dessa verktyg vi tolkar världen, kommunicerar och utvecklas. Inom det sociokulturella perspektivet lyfts språkets betydelse fram som det främsta medierande verktyget i lärandet. Enligt Vygotsky (1978, s. 33-35) sker all högre mental utveckling först på en social nivå och därefter på en individuell nivå, där mediering har en avgörande funktion.

TAKK kan i detta sammanhang ses som ett konkret exempel på ett medierande redskap. Genom att kombinera tecken med tal ges barn särskilt de med försenad språkutveckling eller språkliga utmaningar, tillgång till ytterligare uttrycksformer.

Människan agerar alltid genom redskap i en specifik sociokulturell och historisk kontext. Mediering innebär att vårt sätt att tänka, våra föreställningar och tolkningar av verkligheten är formad av den kultur vi ingår i och av de redskap vi använder, både materiella och språkliga. Språket är centralt kulturellt redskap som möjliggör förståelse mellan människor, och talet blir den medierade handling genom vilken information överförs från en individ till en annan. Mediering är också kopplat till användningen av verktyg. Vygotskij utvecklade tanken om mediering genom redskap, som ett alternativ till behaviorismens idé om lärande som en följd stimulus och respons (Björklund 2008, s. 37). I förskolans kontext kan TAKK ses som ett tydligt exempel på sådant medierande redskap. Genom att kombinera tecken med tal ges barn som ännu inte utvecklat ett verbalt språk möjlighet att uttrycka sig och kommunicera med omgivningen. TAKK möjliggör för pedagoger att tolka och bemöta barns behov i ett sociokulturellt sammanhang, där kommunikationen inte begränsas till det talade språket. På så sätt är TAKK inte bara ett pedagogiskt verktyg, utan ett kulturellt redskap som mediterar lärande och interaktion i vardagen.

Grundtanken är att både fysiska redskap som artefakter och föremål skapade av människor, samt intellektuella och språkliga redskap, fungerar som mediering mellan människor i konkreta situationer. Varje handling är mediering. I handlingen använder vi medierande redskap, exempelvis språk och artefakter, som i sin tur påverkar och formar våra handlingar på olika sätt. Vi förhåller oss inte direkt till världen omkring oss. Vår relation till omvärlden är medierad genom redskap som fungerar som förbindelselänkar mellan individen och verkligheten. Dessa medierande artefakter, såsom symboler, verktyg och språk, hjälper oss att tänka, minnas, lösa problem och uppföra uppgifter. Vår förståelse av omvärlden är därför indirekt och förmedlas genom dessa resurser (Björklund 2008, s. 37). I förskolans praktik kan TAKK förstås som ett sådant medierande redskap. Genom att använda tecken i kombination med tal möjliggörs kommunikation även för barn som ännu inte utvecklat ett verbalt språk. TAKK fungerar därmed som en symbolisk artefakt som stödjer barnens förståelse, minne, problemlösning och sociala interaktioner. Det blir ett sätt för barnen att skapa mening i mötet med sin omvärld, samtidigt som pedagogerna genom TAKK får ett verktyg att tolka, bemöta barnens uttryck på ett tillgängligt och inkluderande sätt.

4.3 Den närmaste utvecklingszonen och Scaffolding

Vygotskij beskriver den närmaste utvecklingszonen som avståndet mellan det barnet klarar av att lära sig självständigt och det som blir möjligt att förstå med stöd från en lärare eller kamrat i samspel. Inom denna zon finns färdigheter och förmågor som håller på att utvecklas. Enligt Vygotskij innebär detta att individen kan genomföra vissa uppgifter själv, men klarar mer med vägledning från omgivningen. När individen får lagom mycket stöd för att klara av utmaningar strax över den egna förmågan, stimuleras och stärks lärandet och kompetensutvecklingen. Det väcker både respekt för barnet och hopp för läraren i sin profession att kunna stötta barn i deras kunskapsutveckling och meningsskapande (Smidt 2010, s. 13–14).

I förskolans verksamhet kan TAKK fungera som ett konkret pedagogiskt verktyg för att ge detta nödvändiga stöd. Genom att använda TAKK i samspel med barnen möjliggör förskollärare kommunikation även för de barn som ännu inte utvecklat ett talat språk. Tecken fungerar då som en språklig bro mellan barnets aktuella nivå och den potentiella utvecklingsnivån. När pedagogen tecknar samtidigt som hen pratar, stöttas barnets förståelse och uttrycksförmåga, vilket gör det lättare för barnet att ta till sig språk, delta i gemenskapen och utveckla sina sociala färdigheter. TAKK blir på så vis ett redskap för att konkretisera och tillgängliggöra lärande inom den närmaste utvecklingszonen.

Smidt (2010, s. 119) betonar att det viktigaste med den närmaste utvecklingszonen är idén om barnets potential. Det ett barn klarar av att utföra på egen hand, speglar barnets nuvarande kunskapsnivå. Potentialen ligger i vad barnet skulle kunna klara med stöd från en vuxen eller en mer erfaren person. Avståndet mellan vad barnet kan göra själv och vad det kan göra med hjälp utgör den närmaste utvecklingszonen. Den vuxnes roll är därför att stötta barnet i att ta steget från sin aktuella nivå till sin möjliga utvecklingsnivå. I förskolan kan TAKK fungera som ett viktigt verktyg för att ge detta stöd. När pedagoger använder tecken parallellt med talat språk under exempelvis rutinsituationer eller i leken, stöttas barnets förståelse och uttrycksförmåga. Detta leder till att barnet når sin potentiella utvecklingsnivå.

Smidt (2010, s. 14) förklarar att den närmaste utvecklingszonen hänger ihop med begreppen scaffolding. Scaffolding som betyder byggnadsställning används för att beskriva lärarens stödjande roll i barnens lärandeprocess. Det används för att beskriva en temporär pedagogisk hjälp som syftar till att vägleda eleven mot utveckling av färdigheter och kunskaper. Stödet är utformat för att gradvis minska i takt med att barnet utvecklar sin förmåga att självständigt hantera liknande uppgifter. För att Scaffolding ska vara effektivt krävs att läraren skydda eleven från distraherande moment, lyfter fram uppgiftens mest centrala aspekter, strukturerar lärandet i tydliga och hanterbara steg, främja dialog mellan lärare och elev, samt har en god förståelse för elevens individuella behov och förutsättningar för att lyckas . TAKK kan ses som en form av språk scaffolding, som möjliggör för barn att stegvis utveckla sin kommunikativa förmåga. Stödet anpassas efter barnets behov och kan successivt trappas ner i takt med att barnet blir mer språkligt självständigt.

5 Metod

I detta kapitel lyfts valda forskningsmetod, urval, genomförande, databearbetning, analysmetod samt en redogörelse för arbetets tillförlitlighet.

5.1 Val av metod

För denna studie valdes en kvalitativ metod i form av semistrukturerade intervjuer med verksamma pedagoger då studiens fokus ligger på pedagogers beskrivningar av sin syn på och arbetssätt med TAKK. Den kvalitativa forskningsintervjun strävar efter att förstå världen ur deltagarnas eget perspektiv genom att undersöka deras erfarenheter och upplevelser. Denna metod möjliggör en inblick i deras levda verklighet, så som den framstår innan den påverkas av vetenskapliga tolkningar och förklaringar. Forskningsintervjuer har som mål att producera kunskaper (Kvale & Brinkmann 2014, s. 17–18). Bryman (2018, s. 563) betonar att kvalitativa intervjuer kännetecknas bland annat av att forskaren ställer enkla och tydliga frågor, vilka ofta besvara komplexa och innehållsrika resonemang. När intervjuerna genomförs har forskaren ett omfattande material att arbeta med, där det genom noggrann analys kan framträda olika mönster, åsikter, erfarenheter och betydelsefulla händelser.

I denna studie har semistrukturerade intervjuer, där alla deltagare fick besvara samma öppna frågor, men med möjlighet att formulera sina svar fritt. Enligt Bryman (2018, s. 563) semistrukturerade intervjuer kännetecknas av sin relativt öppna form, där forskaren har en uppsättning teman att beröra, ofta samlade i en intervjuguide, men där intervjupersonen har stor frihet att besvara frågorna på sitt eget sätt. Frågorna behöver inte ställas i en strikt ordning, och nya följdfrågor kan tillkomma beroende på vad som framkommer under samtalet. Denna flexibilitet är en styrka i semistrukturerade intervjuer, då den bidrar till att fånga oväntade men relevanta aspekter som kan fördjupa analysen ytterligare (Bryman 2018, s. 263). E.post intervjuer utgör enligt Christofferssen & Johannessen (2015, s. 93-94) ett alternativ när det inte är möjlig att genomföra intervjuer fysiskt eller digitalt i realtid, men betraktas trots det som en giltig form av kvalitativ intervju.

Valet av metoden grundar sig i studiens syfte att fördjupa kunskapen om pedagogers beskrivningar av sin syn på och arbetssätt med TAKK. Den semistrukturerade intervjun lämpar sig väl för att fånga de nyanser och variationer som finns hur TAKK tillämpas i förskolan, pedagogers syn på TAKK samt hur verktyget används.

När intervjufrågorna formulerades togs en intervjuguide (se bilaga 3) fram med teman som var centrala för studiens fokusområde. Bryman (2018, s. 565) menar att intervjuguiden hjälper till att strukturera intervjun och säkerställer att frågorna är utformade för att uppmuntra deltagarna att dela sina erfarenheter kring det studerade fenomenet. I denna studie utarbetades frågorna med målet att undersöka pedagogers beskrivningar av sin syn på och arbetssätt med TAKK. Frågorna i guiden (se bilaga 3) utformades med stor noggrannhet för att ligga i linje med studiens forskningsfrågor, vilket var väsentligt för att samla relevanta och användbara data.

En av utmaningarna med denna metod är att forskarens tidigare kunskaper och erfarenheter kan påverka såväl formuleringen av intervjufrågorna som tolkningen av deltagarnas svar. För att minska risken för detta har intervjuguiden (se bilaga 3) utformats med öppna frågor och tydlig struktur, vilket gör det lättare att lyfta fram deltagarnas egna perspektiv. Frågorna har noggrant kopplats till studiens syfte och forskningsfrågor, i syfte att stärka datainsamlingens tillförlighet. En ytterligare begränsning är att metoden förutsätter att forskaren lita på det deltagarna uttrycker i ord, då ingen möjlighet finns att observera beteende i den miljö där det vanligtvis sker (Bryman 2018, s. 594). I denna studie baseras därför resultaten enbart på deltagarnas verbala beskrivningar.

5.2 Urval och avgränsningar

Urvalsmetoden som användes i studien kan beskrivas som ett bekvämlighetsurval och strategiskt urval, eftersom undersökningen verkställdes i en kommun där jag tidigare hade kännedom om (Bryman 2018, s. 401). Fyra pedagoger från samma förskola deltog i studien, medan en tillfrågad pedagog valde att avstå från medverkan. Jag visste att de här pedagoger hade kunskap om TAKK vilket jag såg som en fördel. Urvalet i studien grundades på en strategisk urvalsmetod, där deltagarna valdes utifrån deras förutsättningar att tillföra värdefull kunskap i relation till studiens frågeställningar (Bryman 2018, s. 496). Denna typ av urval lämpar sig särskilt när undersökningen riktas mot ett avgränsat ämnesområde, eftersom det är viktigt att inkludera personer med relevant erfarenhet och insikt inom just detta område. Med utgångspunkt i studiens fokus på pedagogers beskrivningar av sin syn på och arbetssätt med TAKK, var det betydelsefullt att deltagarna hade såväl praktisk erfarenhet som pedagogisk kompetens.

Jag beslutade pedagoger i förskolan, eftersom de dagligen möter barn och stödjer deras utveckling. Det visade sig vara en utmaning att hitta pedagoger med erfarenhet av TAKK som också var villiga att delta i studien. En ytterligare utmaning, men en viktig aspekt, rörde de etiska övervägandena i samband med observationer. För att kunna studera användningen av TAKK:s på ett mer detaljerat sätt hade videodokumentation varit ett effektivt verktyg, eftersom den möjliggör en noggrann registrering av teckenkommunikation. Videoregistrering i förskolemiljö medför dock flera etiska övervägande, som att inhämta samtycke från pedagoger, barn och deras vårdnadshavare. Dessutom skulle en sådan insamlingsmetod ha krävt en särskilt etisk prövning från högskolans sida, något som inte var genomförbart för denna studie. Därför valde jag att istället använda intervjuer som huvudsaklig datainsamlingsmetod. Även om kombinationen av intervjuer och observationer ofta ger ett mer nyanserat underlag, bedömdes intervjuerna som tillräckligt för att besvara studiens forskningsfrågor.

5.3 Genomförande

Studien inleddes med att jag kontaktade rektorn i en förskola som jag tidigare hade kännedom om. Jag kontaktade rektorn via mejl där jag presenterade mig själv, syftet med studien och hur jag planerade att genomföra datainsamlingen. Missivbrevet (se bilaga 1) som bifogades innehöll en detaljerad redogörelse för studiens genomförande och estetiska övervägande. Efter godkännande från rektorn fick jag kontaktuppgifterna till de fyra pedagoger som skulle delta.

Därefter skickade jag individuella mejl till varje pedagog, innehållande en kort presentation, missivbrevet (se bilaga 1) och samtycke till ljudfil inspelning (se bilaga 2). När alla pedagoger hade godkänt ljudfil inspelning skickade jag intervjufrågorna (se bilaga 3). Avsikten med detta var att främja öppenhet i forskningsprocessen samt ge deltagarna möjlighet att förbereda sig inför intervjun. Detta antogs öka sannolikheten för att svaren skulle bli mer genomtänkta och innehållsrika. Förutom e-postkontakt togs kontakt även på plats för att bredda möjligheterna till deltagande.

För att utforma intervjufrågorna formulerade jag två huvudfrågor och tre övriga frågor. Den första huvudfrågan har fyra följdfrågor och den andra huvudfrågan har tre följdfrågor. Dessa frågor var öppet formulerade för att ge deltagarna utrymme att uttrycka sina erfarenheter med egna ord. Christoffersen och Johennessen (2015, s. 16-17) framhåller att öppna frågor ger respondenten utrymme att uttrycka sig fritt och formulera sina svar utifrån sina egna erfarenheter.

Under processen stötte jag på vissa utmaningar. Den största utmaningen var att hitta pedagoger med erfarenhet av TAKK som var intresserade av att medverka i intervjuerna. Trots denna svårighet lyckades jag få fyra pedagoger som var intresserade av att ställa upp på intervjuer.

5.4 Etiska ställningstagande

All insamlad information har enbart använts i forskningssyfte. I denna studie inhämtades informerat samtycke från både rektorn och pedagogerna innan datainsamlingen påbörjades. Studien har genomgående förhållit sig till etablerade forskningsetiska principer (venskapsrådet 2017, s. 40), med särskild hänsyn till att inga deltagare ska riskera att utsättas för diskriminering eller annan form av negativ behandling. Anonymitet har säkerställts, och allt material behandlas konfidentiellt. För att garantera deltagarnas anonymitet och skydda deras integritet hanterades all information konfidentiellt och var inte tillgänglig för obehöriga. Varken vilken förskola som deltog eller vilka individer som besvarade intervjufrågor framgår i studien. Vetenskapsrådet (2017, s. 13) understryker vikten av att skydda forskningsdeltagare från skada eller kränkning, vilket har varit en vägledande princip under hela forskningsprocessen. Särskilt hänsyn togs till att deltagarna inte utsätts för obehag eller risker. Intervjufrågorna formulerades med utgångspunkt i studiens syfte och forskningsfrågor, och deltagandet var helt frivilligt. För att skapa trygghet fanns möjlighet att kontakta forskaren vid eventuella frågor eller oklarheter under processen (Vetenskapsrådet 2017, s. 40).

5.5 Analysmetod

För att få en djup förståelse för intervjumaterialet har jag gått igenom ljudinspelningarna och skrivit ut samtalet i textform. Denna bearbetning var avgörande för att identifiera centrala teman och upptäcka återkommande mönster i deltagarnas berättelser. Jag har läst igenom transkriptionerna flera gånger för att få en djupare förståelse av materialet, vilket enligt Alvehus (2013, s. 85) är en viktig del i analysarbetet.

Ett första steg i analysprocessen var att lyfta fram ofta förekommande ord och uttryck i pedagogernas utsagor. Dessa återkommande inslag låg till grund för att forma teman, som sedan har utvecklats och omstrukturerats under arbetets gång. För att underlätta tematiseringen använde jag färgkodning, vilket gjorde det enklare att se kopplingar och relationer mellan olika delar av materialet. Pedagogernas svar har analyserats både på en övergripande nivå och med fokus på specifika detaljer, beroende på vad som varit relevant i relation till studiens syfte. Analysen har grundats i deltagarnas utsagor. Genom att använda tematisering har jag kunnat identifiera och formulera tydliga rubriker som är kopplade till studiens syfte och forskningsfrågor, såsom:

- Användning av TAKK för språkutveckling och ökad kommunikation
- Användning av TAKK för anpassning, inkludering och ökad trygghet
- Faktorer som påverkar pedagogers användning av TAKK i förskolan

Efter att ha genomfört kodningen av materialet, organiserade jag det på ett sätt tydligt kopplade tillbaka till studiens syfte och frågeställningar. Jag delade upp resultatet i specifika avsnitt, där varje rubrik behandlas separat och varje tema belyses genom olika stycken. När vissa teman visade sig vara omfattande, valde jag att bryta ner dem i mindre, mer hanterbara delar för att underlätta förståelsen. Denna metodiska hantering av datamaterialet är avgörande för att resultatet ska betraktas som vetenskapligt pålitligt. Genom att använda en systematisk process kan jag garantera att analysen är transparent och att de slutsatser som dras baseras på tydliga mönster i materialet. Detta gör också enklare att knyta resultaten till de centrala frågeställningarna och förmedla en tydlig bild av hur slutsatserna kom fram, vilket enligt Löfhdahl Hultman (2021, s. 42–3) är väsentligt.

5.6 Validitet och reliabilitet

Reliabilitet och validitet är ett centralt begrepp för att säkerställa en studies kvalitet. Reliabilitet handlar om att studien är tillförlitlig, vilket kan uppnås genom noggrant utformade frågor, en genomtänkt datainsamling och hur de bearbetas. För att säkerställa reliabiliteten är det viktigt att granska intervjufrågorna och hur de ställs, samt att vara medveten om hur forskarens förkunskaper kan påverkar resultatet (Christoffersen & Johennessen 2015, s. 21). För att öka studiens reliabilitet har intervjufrågorna utformats med hänsyn till studiens syfte och forskningsfrågor. Intervjufrågorna granskades noggrant innan pedagoger fick de. Detta var för att säkerställa att frågorna förstås korrekt och att de är relevanta.

Begreppet validitet kommer från det engelska ordet validity, som betyder giltighet. Det handlar om hur relevant den insamlade data är och hur väl forskaren tillämpar den för att svara på studiens frågeställningar. För att stärka validiteten bör frågorna vara tydligt kopplade till studiens syfte och forskningsfrågor (Christoffersen & Johennessen 2015, s. 21-22). För att förbättra validiteten har intervjufrågor utformats med utgångspunkt i studiens syfte och forskningsfrågor. Vid urval av deltagare och litteratur är det också viktigt att avgränsa materialet så att det är direkt kopplat till det fenomen som studien avser att undersöka. Detta

görs för att undvika att irrelevanta ämnen tas med och för att hålla studien och fokusera på det avsedda området.

För att ytterligare stärka reliabiliteten och validiteten kan man använda öppna frågor, vilket gör det möjligt för respondenterna att uttrycka sina egna erfarenheter och åsikter, därmed ge en djupare förståelse av ämnet. Det finns flera metoder för att testa datans reliabilitet. En sådan metod är att genomföra samma undersökning med samma grupp vid två olika tidpunkter, exempelvis med två till tre veckors mellanrum. Om resultaten blir likadana vid båda tillfällena tyder det på hög reliabilitet. Denna metod kallas för test-retest reliabilitet (Christoffersen & Johennessen 2015, s. 22). I studien har syftet beaktats i samtliga delar för att säkerställa en sammanhängande struktur. Varje del har presenterats på ett klart och detaljerat sätt för att ge insyn i processen och återskapa studien med en annan gruppdeltagare.

Sammanfattningsvis är både validitet och reliabilitet avgörande för att säkerställa att studien är tillförlitlig och att den verkligen undersöker det avsedda ämnet. Genom att noggrant planera metodval, frågeställningar och urval, genom att vara medveten om eventuella avvikelser, kan forskaren öka både validitet och reliabilitet i studien (Christoffersen & Johennessen 2015, s. 21-22).

6. Resultat

I detta kapitel presenteras resultaten från intervjuerna. Syftet med denna studie är att undersöka pedagogers beskrivningar av syn på och arbetssätt med TAKK. Jag utgick från följande forskningsfrågor:

Vad menar pedagoger i förskolan att användningen av TAKK bidrar med?

Hur och varför använder pedagoger TAKK i förskolan?

Resultaten belyser både likheter och skillnader i pedagogernas svar, med hjälp av citat från intervjuerna. Kapitlets upplägg är strukturerat utifrån studiens två forskningsfrågor och delas in i tre avsnitt. Det första avsnitt handlar om användning av TAKK för språkutveckling och ökad kommunikation, medan den andra fokuserar på användning av TAKK för anpassning, inkludering och ökad trygghet och det tredje avsnitt handlar om faktorer som påverkar pedagogers användning av TAKK i förskolan.

6.1 Användning av TAKK för språkutveckling och ökad kommunikation

Flera av pedagoger beskriver TAKK som ett värdefullt stöd i barns språkutveckling eftersom det erbjuder flera sätt att uttrycka sig redan innan det talade språket är fullt utvecklat. Några pedagoger förklarar att TAKK har en gynnsam effekt på barns språkutveckling och fungerar som ett stöd i deras språkutveckling. En pedagog menar att TAKK stimulerar barnen till att vilja kommunicera. En annan pedagog anser att barn som ännu inte utvecklat det verbala språket, med stöd av TAKK, ändå ges möjlighet att delta i kommunikationen och göra sig förstådda:

> TAKK är ett effektivt verktyg för att stödja barns språkutveckling och TAKK. Barnen får fler möjligheter att uttrycka sig. (Pedagog 4)

Citaten från pedagogen visar att TAKK är ett viktigt verktyg för att både främja barns språkutveckling. Pedagogen belyser genom att kombinera tecken och tal får barn fler möjligheter att uttrycka sig, vilket särskilt gynnar barn som annars har svårt att kommunicera verbalt.

> Jag tänker att det blir en nyans till att kunna kommunicera, att barnen tidigare kan göra sig förstådda. Tror att det stimulerar barnen till att vilja kommunicera, kan göra dem tryggare i sin kommunikation och på så sätt stärker deras språkutveckling. (Pedagog 2)

Deltagaren belyser att TAKK möjliggör för barnen att tidigt göra sig förstådda, något som i sin tur stimulerar deras motivation att kommunicera och främja en trygg språkutvecklingsprocess.

> Många barn vågar inte alltid prata i stora sammanhang eller när de inte känner oss vuxna men om man då kan teckna något enstaka ord, så att man ändå kan komma till tals så kan det underlätta för barnet. (Pedagog 1)

Deltagaren framhåller att TAKK kan vara särskilt betydelsefullt för barn som upplever osäkerhet i större sociala sammanhang eller i mötet med nya vuxna. Genom att erbjuda ett alternativt sätt att uttrycka sig skapar TAKK ökade förutsättningar för barns delaktighet och självständighet i kommunikativa situationer.

Pedagogerna delar en övergripande positiv inställning till TAKK, även med deras perspektiv delvis varierade. Samtliga pedagoger framhåller dock att TAKK utgör ett värdefullt redskap för alla barn och att dess användning enbart medför fördelar. En pedagog betonar att:

> TAKK kan med fördel användas med alla barn oavsett om de har det talade språket eller inte. TAKK stärker det talade språket och ger barnen en större språkförståelse och en möjlighet att uttrycka sig på fler än ett sätt. TAKK hjälper de barn som inte har knäckt koden för att prata än. (Pedagog 1)

I det här citatet lyfter pedagogen fram att TAKK är ett användbart redskap för alla barn, oavsett deras språkliga nivå. Genom att kombinera tecken och tal kan TAKK stärka barnens språkutveckling, öka deras språkförståelse och erbjuda fler sätt att uttrycka sig.

Samtliga pedagoger lyfter även fram att de använder bildstöd i kombination med TAKK för att underlätta och förstärka kommunikationen i olika vardagliga situationer i förskolan. En pedagog nämner att vid på- och avklädning används TAKK tillsammans med bildstöd för att underlätta och förstärka barnens förståelse:

> I hall situationer kan man försöka komma ihåg de mest väsentliga tecknen såsom; jacka, skor, vantar etc för att underlätta för barnen. Vår förskola ligger i ett område där många av barnen inte har svenska som modersmål. För att stärka deras ordförråd samt förståelse för nya begrepp, använder vi flera kommunikationssätt samtidigt. Exempelvis säger vi ordet "jacka", tecknar det med TAKK och visar en faktisk jacka, vilket innebär att begreppet förmedlas genom både tal, tecken och visuell representation. (Pedagog 1)

Detta citat belyser att användningen av TAKK tillsammans med bildstöd hjälper barnen lättare förstå vilka kläder de ska ta på sig. Pedagogen framhäver att TAKK kan användas strategiskt i vardagliga situationer som hallen för att underlätta kommunikationen. Vidare understryker pedagogen att genom att kombinera tal, tecken och bildstöd ges barnen möjlighet att ta till sig språket genom flera sinnen. Detta blir särskilt väsentligt i en förskolemiljö där många barn har ett annat modersmål än svenska. Genom att använda flera uttrycksformer samtidigt skapas större möjligheter för barnen att förstå och använda nya ord. TAKK blir här en resurs för hela gruppen, påpekar pedagogen.

6.2 Användning av TAKK för anpassning, inkludering och ökad trygghet

Flera pedagoger beskriver att de använder TAKK för anpassning, inkludering och ökad trygghet. TAKK kan användas i olika undervisningssituationer för att stärka språket och underlätta förståelse för barnen. En pedagog förklarar hur hon använder TAKK vid blöjbyten för att skapa trygghet möjliggöra kommunikation även för barn med begränsad verbalt språk:

> Vi har bildstöd uppsatta överallt på väggarna, även vid blöjbyte platsen. Under blöjbytet tecknar vi tillsammans med barnen och tecknar ordet “byta” och ordet “blöja”. Detta skapar trygghet för barnen och bidra till att utöka deras ordförråd. (Pedagog 4)

Utifrån denna pedagogs beskrivning tydliggör det hur TAKK och bildstöd integreras i vardagliga rutiner för att främja barns språkutveckling och känsla av trygghet. Genom att använda tecken och bildstöd även vid blöjbyten, menar pedagogerna att det skapar naturliga tillfällen för kommunikation och lärande. Pedagogerna belyser hur detta arbetssätt hjälper barnen att koppla ord till handlingar, vilket stärker deras ordförråd och språkliga förståelse. Samtidigt skapas en trygg miljö där barnen ges möjlighet att känna sig delaktiga och förstådda, även om de ännu inte fullt ut behärskar det verbala språket. Pedagogens arbete tydliggör hur TAKK kan användas som ett stöd i både språkutveckling och relationsskapande i förskolans vardagliga undervisningssituation.

Medan en annan pedagog reflekterade kring hur hen och arbetslaget använder TAKK vid inskolning:

> Jag och mitt arbetslag använder TAKK vid inskolning med alla barn eftersom det finns yngre barn och barn som inte är trygga än i barngruppen samt för barn som har språksvårigheter. (Pedagog 3)

I detta citat tydliggör pedagogen hur TAKK kan vara ett viktigt stöd i inskolnings processen för att främja trygghet, kommunikation och inkludering. Genom att arbetslaget använder TAKK från början skapar pedagoger en tillgänglig lärande miljö där alla barn, oavsett språkliga förutsättningar eller tidigare erfarenhet, får möjlighet att uttrycka sig och förstå sin omgivning. Pedagogen menar att en tidig kombination av tecken och tal i barnets introduktion till förskolan inte bara stärker språkutveckling, utan även bidrar till att minska känslor av osäkerhet och stress i den nya miljön. TAKK blir här ett verktyg för att bygga relationer och ger barnen en röst, vilket är centralt för att skapa en trygg och inkluderande start i förskolans verksamhet.

> Jag ser TAKK som ett verktyg som skapar en mer inkluderande miljö. Alla barn får möjlighet att uttrycka sig och delta i aktiviteter. (Pedagog 2)

I citaten ovan ser pedagogen TAKK som ett verktyg för att skapa en mer inkluderande miljö i förskolan. Genom TAKK ges alla barn, oavsett språkliga förutsättningar, möjlighet att uttrycka sig och aktivt delta i verksamhetens aktiviteter.

En annan pedagog ser TAKK som trygghetsskapande för att det ger barnen ett tydligt och konkret sätt att kommunicera, vilket minska frustrationer och öka förståelse:

> Jag uppfattar TAKK som trygghetsskapande, för TAKK gör barnen trygga i kommunikationen, särskilt de som är blyga och har språksvårigheter. (Pedagog 4)

Pedagogen belyser hur TAKK fungerar som ett trygghetsskapande verktyg i förskolan, särskilt för barn som är blyga eller har språksvårigheter. Genom att erbjuda ett konkret och tydligt sätt att kommunicera minskar TAKK känslor av osäkerhet och frustration, vilket i sin tur stärker barnens trygghet och delaktighet i den pedagogiska miljön. Vidare lyfter pedagogen fram att användningen av TAKK ger dessa barn ett alternativt sätt att kommunicera. För barn som inte alltid känner sig bekväma verbalt erbjuder TAKK en säker väg att göra sina behov och tankar hörda. Det stärker deras självkänsla och förmåga att delta i sociala sammanhang, vilket i sin tur skapar en tryggare och mer inkluderande miljö. Den trygghet som TAKK bidra med gör det möjligt för barnen att känna sig säkrare i sin kommunikation.

Pedagogerna understryker att TAKK är ett värdefullt stöd som stärker barns möjligheter att kommunicera, ökar språkliga trygghet och främjar deras språkutveckling:

> Det kan finnas barn som behöver mer anpassning, då tecknar vi samtidigt vi pratar för att förenkla kommunikationen. TAKK främjar barns delaktighet och inkludering under samlings situationer, även barn som är trygga med språket blir inkluderade. (Pedagog 2)

Deltagarens citat visar tydligt hur TAKK fungerar som ett viktigt verktyg både för att skapa en inkluderande lärmiljö. TAKK används som en anpassning för barn som behöver extra stöd i kommunikationen, där tecken kombineras med tal för att förenkla och tydliggöra språket.

> Barnen blir mer verbalt, de uttrycker sig mer verbalt när de använder TAKK. (Pedagog 4)

Pedagogen beskriver att användningen av TAKK kan stärka barns verbala språk, då barn som använder tecken också stimuleras till att uttrycka sig mer muntligt.

6.3 Faktorer som påverkar pedagogers användning av TAKK i förskolan

Flera pedagoger beskriver vilka förutsättningar och påverkansfaktorer som bidrar till användningen av TAKK i förskolan. Pedagogernas insatser är avgörande för att TAKK ska kunna användas konsekvent, effektivt och som en integrerad del av verksamheten. Alla pedagoger i denna studie har deltagit i en TAKK utbildning. Samtliga deltagare delar med sig

sina erfarenheter av att arbeta med TAKK i förskolan. I deras utsagor framkom både överensstämmelse och skillnader i hur TAKK praktiseras och uppfattas i vardagen. En pedagog förklara att de inte har mycket tid för reflektion:

> Vi i arbetslaget saknar tid för reflektion och för att planera mer för att använda TAKK. (Pedagog 4)

I citatet ovan belyser pedagogen utmaning i förskolans verksamhet, där brist på tid inom arbetslaget försvåra möjligheten att reflektera kring och planera för en mer systematisk användning av TAKK. Pedagogen menar att detta i sin tur påverkar kontinuiteten och kvaliteten i hur TAKK implementeras i den pedagogiska praktiken.

Samma pedagog betonar vikten av att hela arbetslaget ska känna sig trygga i användningen av TAKK för att det ska kunna tillämpas konsekvent och effektivt i verksamheten:

> Alla pedagoger känner sig inte trygga med att använda TAKK. All personal måste jobba med TAKK för att det ska fortsätta användas. (Pedagog 4)

I citatet ovan beskriver pedagogen vikten av att hela personalgruppen känner sig trygg i användningen av TAKK för att det ska kunna implementeras konsekvent i verksamheten. En sammanhängande och kontinuerlig användning av TAKK förutsätter att alla i arbetslaget är engagerade och delaktiga. När personalen har olika nivåer av trygghet och kompetens kan det påverka hur effektivt TAKK används som ett kommunikativt stöd. Därför understryker pedagogen betydelsen av gemensam kompetensutveckling och ett enhetligt förhållningssätt, vilket bidrar till en mer konsekvent användning av TAKK samt stärker barnen möjlighet till likvärdigt språkligt stöd i förskolan.

Medan en annan pedagog förklarar att hela arbetslaget ska har en samsyn kring varför och hur TAKK används:

> Arbetslaget ska ha samma syn kring TAKK. Det är så vi kan ha ett gemensamt förhållningssätt. Detta är något vi har i vårt arbetslag. (Pedagog 2)

Pedagogen understryker vikten av en gemensam syn inom arbetslaget när det gäller TAKK. Ett enhetligt förhållningssätt bidrar till att skapa kontinuitet och tydlighet för barnen, vilket stärker både kommunikation och tryggheten i förskolans lärmiljö. Genom samstämmighet kan TAKK implementeras på ett mer konsekvent och effektivt sätt i det pedagogiska arbetet.

Vidare uttrycker samma pedagog och en annan pedagog att de har en gemensam syn på kompetensutveckling, att det är väsentligt att alla pedagoger kontinuerligt utveckla sin kompetens inom TAKK. Specialpedagogen på förskolan, som ofta ansvarar för fortbildningsinsatser, har uppmanat pedagogerna att installera en app som stöd i arbetet med TAKK:

> Alla i personalgruppen har genomgått en TAKK utbildning som våra specialpedagoger höll i. Under utbildningen fick vi tillgång till material, såsom

> stödbilder att använda i verksamheten. Vi fick även tillgång till en app som visar hur tecken utförs och vad de betyder. (Pedagog 2)

Deltagarens citat visar att det finns ett strukturerat stöd för användningen av TAKK i personalgruppen. Genom utbildningsinsatser ledda av specialpedagoger har all personal fått grundläggande kunskaper i TAKK samt tillgång till pedagogiskt stödmaterial, inklusive bildstöd och en app som visualiserar olika tecken och deras betydelser.

> Vi har vår specialpedagog som vi kan bolla tankar och idéer med samt en logoped som är kopplad till förskolan. (Pedagog 1)

Pedagogen belyser det kontinuerliga stödet från specialpedagog och logoped som avgörande för att kunna reflektera kring, vidareutveckla och kvalitetssäkra det språkutvecklande arbetet med TAKK.

Alla pedagoger är överens om att inkludera vårdnadshavarna i arbetet med TAKK för att stärka barnets språkutveckling även utanför förskolan:

> Vi involverar vårdnadshavarna i vårt arbete med TAKK för att främja barnens språkutveckling. De har även fått tillgång till en app som visar hur tecken utförs, vilket möjliggör fortsatt språkligt stöd i hemmet. (Pedagog 3)

Pedagogen betonar vikten av samverkan mellan förskolan och hem i arbetet med TAKK. Genom att inkludera vårdnadshavare och ge dem tillgång till stödmaterial, såsom appar som visar hur tecken utförs, skapas förutsättningar för en kontinuerlig och konsekvent språkutveckling även utanför förskolans kontext. Pedagogen menar att detta stärker barnens möjlighet att utveckla sitt språk i både hem och förskolemiljö.

6.4 Sammanfattning av resultatet

Pedagogernas utsagor visar att användningen av tecken som stöd i kombination med tal (TAKK) skapar fler möjligheter att uttrycka sig, vilket särskilt gynnar dem som har svårigheter att kommunicera verbalt. Det hjälper barn att tidigt bli förstådda, vilket stärker deras motivation, självkänsla och språkutveckling. Denna form av kommunikationsstöd gynnar särskilt de barn som upplever svårigheter att uttrycka sig verbalt. Genom att möjliggöra tidig förståelse bidrar den till att främja barnens motivation, självkänsla och trygghet i språkliga interaktioner. Det skapar också ökade förutsättningar för inkludering, delaktighet och självständighet i vardagliga situationer.

Tecken och bildstöd används strategiskt i vardagliga rutiner som påklädning, blöjbyte och samlingar, vilket ger barnen möjlighet att ta till sig språk genom flera sinnen. Särskilt i förskolemiljöer där många barn har annat modersmål än svenska, ökar detta tillgängligheten till språket samt möjligheten att förstå och använda nya ord. Denna metod gynnar inte enbart barn med språkliga utmaningar, utan även barn med välutvecklat språk, då den bidrar till att skapa en öppen och inkluderande kommunikationsmiljö.

Utmaningar beskrivs också, exempelvis brist på planering, reflektion samt varierande nivåer av kompetens inom arbetslaget. Det lyfts därför att ett gemensamt förhållningssätt, kontinuerlig kompetensutveckling och stöd från specialpedagoger och logopeder är avgörande för att säkerställa ett konsekvent och kvalitativt pedagogiskt arbete.

Vidare betonas vikten av samverkan med vårdnadshavare för att främja kontinuitet och stärka sambandet mellan förskolans verksamhet och hemmet. Genom att ge tillgång till appar, visuellt stödmaterial kan språkutvecklingen stödjas även utanför förskolans kontext.

7 Diskussion

I det här kapitlet diskuteras studiens resultat och metodval. Avslutningsvis lyfts även förslag på vidare forskning.

7.1 Resultatdiskussion

Syftet med denna studie var att undersöka pedagogers beskrivningar av sin syn på och arbetssätt med TAKK. I detta kapitel diskuteras studiens resultat med stöd av tidigare forskning och den teoretiska ram som studien vilar på. Diskussionen är strukturerad utifrån de centrala avsnitten som identifierades i resultatkapitlet:

- Användning av TAKK för språkutveckling och ökad kommunikation.
- Användning av TAKK för anpassning, inkludering och ökad trygghet.
- Faktorer som påverkar pedagogers användning av TAKK i förskolan.

7.2 Användning av TAKK för språkutveckling och ökad kommunikation

Pedagogerna i studien beskriver att TAKK är ett värdefullt stöd i barns språkutveckling, eftersom det erbjuder flera sätt att uttrycka sig redan innan det talade språket är fullt utvecklat. Flera pedagoger uppfattar också TAKK som ett betydelsefullt verktyg som skapar förutsättningar för ökad inkludering i barnens vardag. Detta ligger i linjen med Johansson (2016, s. 10–11) som poängterar att TAKK fungerar som ett stödverktyg, då det stärker barnens uttrycksförmåga. Genom att erbjuda alternativa sätt att kommunicera blir TAKK särskilt betydelsefullt för barn vars talade språk ännu inte är utvecklat, och bidrar därmed till deras språkliga progression.

Deltagarna nämner även i resultatet att TAKK fyller flera syften och kan användas för att stärka barnens förståelse för det som sägs. Pedagogerna tydliggör att TAKK inte ersätter språket, utan stöder det talade språket. Ahlström (2000, s. 180–181) belyser att TAKK används inte som ett ersättande språk, utan som ett kompletterande stöd till det talade språket. Genom att visualisera språket med hjälp av tecken kan barnen lättare tillägna sig och förstå information, vilket bidrar till att stärka den verbala kommunikationen. Tonér (2016, s. 23) framhäver att användningen av TAKK minskar inte barns benägenhet att utveckla talat språk, utan fungerar som ett stöd för språkutveckling. Genom att erbjuda alternativa sätt att uttrycka sig minskar TAKK den frustration som kan uppstå när barn har svårt att kommunicera verbalt. Detta stimulera utvecklingen av det talade språket.

Pedagogerna betonar i resultatet att TAKK är ett fysiskt redskap. Genom användningen av TAKK får barn tillgång till ytterligare uttrycksformer som stärker deras förmåga att kommunicera redan innan det verbala språket är fullt utvecklat. Säljö (2013, s. 227) betonar att den sociokulturella utvecklingen handlar om hur kulturella redskap påverkar och forma både vårt tänkande, vår kommunikation och vårt sätt att hantera fysiska verktyg. Smidt (2010, s. 56–57) nämner att fysiska redskapen, oftast kallas för språk, artefakter, tecken och symboler, fungerar som viktiga redskap för att både skapa förståelse och för att uttrycka sig i kommunikation med andra.

Vidare uttrycker deltagarna att genom att kombinera tecken med tal skapas fler möjligheter för barn att förstå och uttrycka sig, vilket främjar delaktighet i det sociala samspelet och stärker deras språkutveckling. I linje med det belyser Vygotsky (1978, s. 33-35) att det mest grundläggande medierande redskapet är språket eftersom det möjliggör kommunikation, meningsskapande och lärande i sociala sammanhang. I detta sammanhang kan TAKK ses som ett konkret exempel på hur språket kan förstärkas och göras mer tillgängligt. TAKK ger ett visuellt stöd till det talade språket och erbjuder alternativa sätt att uttrycka sig och förstå andra. Det är särskilt värdefullt för barn som ännu inte fullständigt behärskar det verbala språket, men det kan även stödja alla barns språkutveckling genom att tydliggöra kommunikation.

Deltagarna uttrycker också att TAKK används vid på- och avklädning tillsammans med bildstöd för att underlätta och förstärka barnens förståelse. Genom att exempelvis teckna ordet “jacka” samt visa jackan så har vi på tre olika sätt förmedlat ordet. Detta öka ordförrådet samt ordförståelsen hos dessa barn. Detta knyter även an till Kapalkoá m.fl. (2015, s. 60-61) studie som visar hur förskolebarn lär sig nya ord med hjälp av olika visuella stöd. Forskarna drog slutsatsen att TAKK och bildstöd kan vara ett effektivt verktyg för att främja språkinlärningen, särskilt hos barn med försenad språkutveckling. Heister Trygg (2010, s. 12) skriver att TAKK ses främst som ett hjälpmedel för att kommunicera. Den som använder TAKK kombinerar tecken med tal både för att göra sig själva förstådd och för att tolka andras budskap. Enligt Smidt (2010, s. 56-57) benämns ofta fysiska redskap som språk, artefakter, teckensymboler. Detta fungerar som ett centralt verktyg för att underlätta både förståelse och kommunikation mellan människor. I detta sammanhang kan bildstöd också ses som en central form av sådana symboliska redskap, då de konkretiserar och visualiserar språket, vilket underlättar både förståelse och delaktighet, särskilt för barn i behov av extra språkligt stöd.

7.3 Användning av TAKK för anpassning, inkludering och ökad trygghet

Palla (2023, s. 98) framhäver att TAKK används mångsidigt i förskolan, i varierande sammanhang, miljöer och tillsammans med alla barn. Hon understryker att TAKK kan fungera som ett användbart verktyg med bred tillämpning, där syftet är att stödja både likvärdighet och inkludering i undervisningen. Detta överensstämmer med studiens resultat, där pedagogerna i studien beskriver att TAKK kan med fördel användas med alla barn, oavsett om de har det talade språket eller inte. Genom att inkludera TAKK i den dagliga verksamheten skapas en känsla av gemenskap i barngruppen, där alla barn får möjlighet att kommunicera och förstå varandra på ett likvärdigt sätt. I resultatet framhåller pedagogerna

också att TAKK bidrar starkt till inkludering, då det gör det möjligt för fler barn att vara delaktiga i gemensamma aktiviteter som samlingar. Det är inte bara barn som behöver språkligt stöd som gynnas av TAKK, utan även barn med välutvecklat språk använder TAKK, vilket bidrar till att skapa en lustfylld och öppen kommunikationsmiljö. Detta går samman med vad Iverson och Goldin-Meadow (2005, s. 368) nämner om att TAKK skapar en tillgänglig och stödjande kommunikationsmiljö. TAKK fungerar inte enbart som ett verktyg för barn med språksvårigheter, utan också som ett inkluderande och språkutvecklande stöd för alla barn.

I resultatet nämner pedagogerna deras uppfattning om TAKK i förskolan och understryker att TAKK skapar strukturer i kommunikationen, för att tecken och bilder hjälper barn att förstå vad som förväntas i olika situationer. Detta ligger i linjen med Palla (2023, s. 94) som nämner att TAKK inte enbart fungerar som ett kommunikativt stöd, utan spelar även en central roll i att skapa strukturer i förskolans pedagogiska verksamhet. Denna strukturerade användning av TAKK främjar barnens delaktighet och förståelse.

Pedagogerna nämner också att TAKK förbättrar kommunikationen. Palla (2023, s. 81) framhåller att pedagogerna använder TAKK som ett verktyg för att främja kommunikationen och språkutvecklingen i den dagliga verksamheten. Tonér (2016, s. 30) betonar att TAKK stärker kommunikationen, eftersom barnen genom användningen av TAKK får den bekräftelse och förståelse som krävs för att de ska känna sig sedda och bekräftade i kommunikationen.

Pedagogerna i studien beskriver hur de använder TAKK i olika undervisningssituationer, till exempel genom att använda tecken och bildstöd vid blöjbyten, där de både tecknar ordet “blöja” och visar själva blöjan. Detta skapar en trygg miljö där barnen kan känna sig delaktiga och förstådda, även om de ännu inte behärskar det verbala språket fullt ut. I linje med det hävdar Tonér (2016, s. 30) att i förskolan används TAKK som ett komplement för att stödja barns språkliga uttryck. När barn får stöd i kommunikationen av trygga och kompetenta pedagoger, exempelvis genom användning av TAKK, stärks deras förståelse för både sig själva och sin omvärld. Även Palla (2023, s. 92-93) betonar att Pedagoger i förskolan använder TAKK för att stärka det verbala språket, stimulera språkutveckling och skapa trygghet. Pedagogerna i förskolan beskriver hur kontinuerlig användningen av TAKK väcker barn nyfikenhet och skapar igenkänning.

Vidare anser pedagoger i min studie att de använder TAKK som ett viktigt stöd i inskolnings processen för att främja trygghet, kommunikation och inkludering. TAKK blir här ett verktyg för att bygga relationer och ger barnen en röst, vilket är avgörande för att skapa en trygg och inkluderande start i förskolans verksamhet. Detta stämmer överens med det Smidt (2010, s. 108) skriver om, att genom att använda TAKK får barnen tillgång till ytterligare ett språkredskap som gör det möjligt för dem att delta i samspel och kommunikation, även om det talade språket ännu inte är fullt utvecklat. På så vis blir TAKK ett viktigt kulturellt redskap i barns språkliga och sociala utveckling, i linje med Vygotskij sociokulturella perspektiv.

7.4 Faktorer som påverkar pedagogers användning av TAKK i förskolan

En uppfattning som framkom i resultatet är att alla pedagoger inte känner sig trygga i att använda TAKK. För att TAKK ska kunna implementeras konsekvent i verksamheten är det avgörande att hela personalgruppen känner sig trygg och bekväm med metoden. En sammanhängande och kontinuerlig användning av TAKK förutsätter att alla i arbetslaget är engagerade och delaktiga. Detta går i linje med det som Tisell (2009, s. 37) skriver om, att det är betydelsefullt att pedagoger är trygga i att använda TAKK för att det är de som styr undervisningen och rutinerna. Därför bör kommunen ansvara för att personalen inom förskolan får regelbunden fortbildning i TAKK. Dessutom borde kunskapen om TAKK vara en självklar del av utbildningen för alla pedagoger i förskolan. Även Smidt (2010, s. 14) betonar att scaffolding som betyder byggnadsställning används för att beskriva lärarens stödjande roll i elevens lärandeprocess. Det används för att beskriva en temporär pedagogisk hjälp som syftar till att vägleda barnet mot utveckling av färdigheter och kunskaper. Stödet är utformat för att gradvis minska i takt med att barnet utvecklas sin förmåga att självständigt hantera liknande uppgifter. För att Scaffolding ska vara effektivt krävs att läraren strukturerar lärandet i tydliga och hanterbara steg, främjar en aktiv dialog mellan pedagogen och barnet, samt har god förståelse för varje barns individuella behov och förutsättningar för att stödja deras utveckling på bästa sätt. TAKK fungerar därmed som ett konkret verktyg inom ramen för scaffolding, där pedagogens tecknade stöd successivt kan minska i takt med barnets språkförståelse och självständighet. För att detta stöd ska vara effektivt krävs att pedagogerna känner sig trygga och säkra i sin användning av TAKK. Ahlström (2000, s. 181) betonar också att pedagoger spelar en viktig roll i barns kommunikativa, språkliga och sociala utveckling. För att barn ska kunna delta i meningsfulla samspel är det avgörande att pedagogerna aktivt främjar och stödjer interaktionen mellan dem.

Något annat som framkom var att pedagogerna anser att arbetslaget har ett gemensamt förhållningssätt kring TAKK. Det innebär att alla pedagoger på förskolan arbetar utifrån samma synsätt, mål och rutiner när det gäller TAKK. Det handlar om att etablera en enhetlig och konsekvent användning av TAKK i den dagliga verksamheten, vilket är avgörande för att barnen ska känna igen och förstå kommunikationen, oavsett vilken pedagog de möter. Detta stämmer överens med det Palla (2023, s. 79-80) skriver om, att det kräver att hela arbetslaget har en samsyn kring TAKK:s funktion och syfte. Ett gemensamt förhållningssätt bidrar till att skapa en inkluderande miljö där alla barn ges likvärdiga möjligheter till språkutveckling och aktiv delaktighet i den pedagogiska praktiken.

8 Metoddiskussion

I denna studie valdes en kvalitativ metod i form av semistrukturerade intervjuer. Syftet var att undersöka pedagogers beskrivningar av sin syn på och arbetssätt med TAKK. I detta kapitel presenteras kritisk reflektion kring metodvalet, med särskilt fokus på de styrkor och svagheter som identifierats i samband med datainsamling. Reflektionen omfattar även en diskussion kring vilka styrkor och svagheter som upplevdes vid användningen av den valda forskningsmetoden, samt över hur dessa aspekter kan har påverkat studiens resultat.

8.1 Styrkor och svagheter utifrån vald metod i studien

En fördel med att använda en kvalitativ metod som semistrukturerade intervjuer är att den erbjuder möjligheten att närma sig deltagarnas erfarenhet, synsätt, på ett djupgående sätt. Alla deltagare fick besvara samma öppna frågor, men med möjlighet att formulera sina svar fritt. Som Bryman (2018, s. 496) framhåller, ger användningen av öppna frågor deltagarna större utrymme att utveckla sina svar och uttrycka personliga reflektioner, vilket har varit betydelsefullt i denna undersökning. Studien syftade att utforska pedagogers beskrivningar av sin syn på och arbetssätt med TAKK. Den valda metoden gjorde det möjligt att fånga nyanserade beskrivningar. Bryman (2018, s. 563) beskriver semistrukturerade intervjuer som en metod med flexibel utformning, där den intervjuade ges stor frihet att formulera sina svar på ett fritt och personligt sätt. Frågorna behöver inte ställas i en fastställd ordning, och samtalet kan utvecklas beroende på hur diskussionen utvecklas under intervjun. Christoffersen och Johannessen (2015, s. 6) understryker att en kvalitativ metod bidrar till en rikare och mer omfattande bild av det studerade fenomenet.

En styrka i studien är användningen av öppna frågor som är utformade i linjen med studiens syfte. Detta möjliggör insamling av relevant och nyanserad information som på ett tydligt sätt bidrar till att besvara forskningsfrågorna. Bryman (2018, s. 563) beskriver semistrukturerade intervjuer som en metod där forskaren utgår från vissa tematiska områden, ofta organiserade i en intervjuguide, men där respondenten har stor frihet att formulera sina svar. Denna metod anses vara en styrka eftersom den möjliggör djupare insikter och öppna upp för att upptäcka oväntade men relevanta perspektiv (Bryman 2018, s. 263).

En ytterligare styrka i denna studie är valet av en strategisk urvalsmetod, vilket möjliggjorde med särskilt relevans för att studiens syfte kunde inkluderas. Eftersom undersökningen fokuserade på pedagogers erfarenheter och arbetssätt med TAKK, var det avgörande att deltagarna hade både praktisk erfarenhet och yrkeskompetens inom området. Pedagogerna hade arbetat inom förskolans utbildning i många år. Denna typ av urval lämpar sig väl vid studier med ett avgränsat fokus, då det säkerställer att det insamlade materialet blir både meningsfullt och insiktsfullt i relation till forskningsfrågorna (Bryman 2018, s. 496).

Jag använde ljudinspelning under intervjuerna för att materialet skulle lyssnas flera gånger. En nackdel med semistrukturerad är att forskaren lita på det deltagarna uttrycker i ord, då ingen möjlighet finns att observera beteende i den miljö där det vanligtvis sker (Bryman 2018, s. 594). I denna studie baseras resultaten enbart på deltagarnas verbala utsagor. Trots att en kombination av intervjuer och observationer ofta kan ge ett mer mångfacetterat resultat, ansågs intervjuerna i denna studie vara tillräckligt för att besvara de formulerade forskningsfrågorna.

En svaghet i studien kan vara valet av ett bekvämlighetsurval, eftersom undersökningen verkställdes i en kommun där jag tidigare hade kännedom om (Bryman 2018, s. 496). Fyra pedagoger från samma förskola deltog, medan en tillfrågad pedagog avböjde medverkan. Deltagarna kommer från samma förskola, vilket medför flera svagheter. En av de främsta begränsningarna är risk för urvalsfel, då deltagarna ofta delar liknande bakgrund eller erfarenheter, vilket kan leda till partiska resultat. Denna typ av urval kan också medföra att

variationen i det insamlade materialet blir begränsad, särskilt om deltagarna verkar inom samma förskola och uppvisar likartade synsätt (Bryman 2018, s. 496). Jag har dock försökt motverka denna begränsning genom att inkludera deltagare från olika avdelningar, vilket har bidragit till ett mer varierat och nyanserat resultat i studien.

9 Didaktiska konsekvenser

Studien belyser flera didaktiska implikationer för pedagogers arbete med TAKK i förskolan. En central aspekt är vikten av att anpassa undervisningen utifrån varje barns individuella förutsättningar och utvecklingsnivå. Detta kräver att pedagogerna intar ett flexibelt, lyhört och reflekterande förhållningssätt i sitt pedagogiska arbete. Ett sådant arbetssätt går i linje med läroplanens mål att främja barns språkutveckling i svenska genom att aktivt stödja deras nyfikenhet och intresse för kommunikation i varierande former (Skolverket 2018, s. 9). Pedagogerna ska erbjuda barnen en stimulerande miljö som ger dem goda förutsättningar att utveckla sitt språk. Genom att integrera TAKK som ett alternativt och kompletterande kommunikationssätt skapas fler möjligheter för barnen att uttrycka sig, förstå och bli förstådda. Detta bidrar till en språkmiljö som är tillgänglig för alla, och främjar både delaktighet och språklig progression.

Andra centrala aspekter som framkom är vikten av ett gemensamt förhållningssätt, kontinuerlig kompetensutveckling samt stöd från specialpedagoger och logopeder. Dessa aspekter är avgörande för att TAKK ska kunna implementeras konsekvent med hög kvalitet i förskolans verksamhet. De säkerställer att alla pedagoger har en gemensamt och tillräcklig kompetens för att använda TAKK som ett språkutvecklande verktyg, vilket i sin tur skapar en tillgänglig och inkluderande lärmiljö för alla barn.

Slutligen är det betydelsefullt att främja språkutvecklingen i nära samverkan med hemmet. Genom att implementera TAKK i förskolan och samtidigt erbjuda vårdnadshavare tillgång till visuellt stödmaterial, såsom bildstöd och appar som visar tecken, skapas förutsättningar för kontinuitet i barnens kommunikation och språkutveckling mellan förskolan och hemmet. Detta stödjer läroplanens mål om att förskolan ska samarbeta med vårdnadshavare för att främja barns utveckling och lärande (Skolverket 2010, s. 7). Genom att TAKK används både i förskolan och hemmiljö får barnen en enhetlig språklig stöttning.

Genom att integrera didaktiska överväganden i undervisningen och verksamheten ges pedagoger möjlighet att stödja barns språkutveckling på ett sätt som både är individualiserat och inkluderande.

10 Vidare forskning

Genom arbetet har forskning om TAKK i relation till vårdnadshavares delaktighet varit begränsade. Ett förslag till fortsatt forskning är att undersöka hur samverkan med vårdnadshavare kring TAKK påverkar barns språkutveckling, särskilt vid användning av appar och stödmaterial i hemmet. Vilka hinder och möjligheter uppstår. Studien kan genomföras med en kombination av intervjuer och observationer, där observationerna möjliggör en nära inblick i samspelet mellan pedagoger, vårdnadshavare och barnen. Detta

ger forskaren möjlighet att synliggöra hur samverkan med vårdnadshavare kring TAKK påverkar barns språkutveckling.

11 Referenser

Ahlström, M. (2000). *Hörselskadade barn i kommunikation och samspel.* (Doktorsavhandling). Stockholm: Stockholms universitet, Psykologiska institutionen. https://www.specped.su.se/polopoly_fs/1.72034.1326819590!/menu/standard/file/Ahlstrom_M.pdf

Alvehus, Johan (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Björklund, Elisabeth (2008). *Att erövra litteracitet: små barns kommunikativa möten med berättande, bilder, text och tecken i förskolan*. Göteborg: Göteborgs universitet. https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/18674/gupea_2077_18674_1.pdf?sequence=1

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje upplagan. Liber.

Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Cologon, K., & Mevawalla, Z. (2018). Increasing inclusion in early childhood: Key Word Sign as a communication partner intervention. *International Journal of Inclusive Education*, *22*(8), 902–920. https://www-tandfonline-com.lib.costello.pub.hb.se/doi/pdf/10.1080/13603116.2017.1412515

Dalen, M. (2015). Intervju som metod. 2. uppl.

Malmö : Gleerups utbildning

DiCarlo, C., Stricklin, S., Banajee, M., & Reid, D. (2001). Effects of Manual Signing on Communicative Verbalizations by Toddlers with and without Disabilities in Inclusive Classrooms. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 26(2), 120-126. https://journals-sagepub-com.lib.costello.pub.hb.se/doi/pdf/10.2511/rpsd.26.2.120

God forskningssed [Elektronisk resurs]. Reviderad utgåva (2017). Stockholm: Vetenskapsrådet https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed-2017.html

Heister Trygg, B. (2010). TAKK: *Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation* (2., rev. uppl.). Södra regionens kommunikationscentrum, SÖK.

Iverson Jana M. & Goldin-Meadow (2015). Gesture Paves the Way for Language Development. *Current Directions in psychological Science*, 14(2), 60-64. https://www-jstor-org.lib.costello.pub.hb.se/stable/pdf/40064232

Johansson, Eva M. (2016). *Det motsägelsefulla bedömningsuppdraget*: en etnografisk om bedömning i förskolekontext. Diss. Göteborg: Göteborgs Universitet.

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/46830/gupea_2077_46830_5.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Kapalková, S., Polišenská, K., & Süssová, M. (2016). The role of pictures and gestures as a support mechanism for novel word learning: A training study with 2-year-old children. *Child Language Teaching and Therapy, 32*(1), 53-64. https://journals-sagepub-com.lib.costello.pub.hb.se/doi/pdf/10.1177/0265659015585373

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (3. uppl.). Studentlitteratur.

Löfdahl Hultman, A. (2021). *God forskningssed: regelverk och etiska förhållningssätt*. I A. Löfdahl Hultman & K. Ribaeus (Red.),Förskollärarens metod och vetenskapsteori (2. uppl., s.31–43). Liber

Palla, L. (2023). TAKK som specialpedagogiskt verktyg i förskolans undervisning. *Nordisk barnhageforskning*, 20(1), 77–102. https://nordiskbarnehageforskning.no/index.php/nbf/article/view/330/561

Sheridan, S., Pramling Samuelsson, I. & Johansson, E. (2009). Barns tidiga lärande: En tvärsnittsstudie om förskolan som miljö för barns lärande. Göteborg: Göteborgs universitet. https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/20404/gupea_2077_20404_1.pdf?sequence=1

Roos, C. (2019). *Teckenspråk och tecken som stöd i förskolan.* Skolverket. https://larportalen.skolverket.se/api/resource/P05139206

SFS 2018:1197. *Lagen om Förenta nationernas konvention om barns rättigheter.* Socialdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20181197-om-forenta-nationernas-konvention_sfs-2018-1197/

Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan: Lpfö 18.* https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d5aa/1553968116077/pdf4001.pdf

Skolverket (2024). Utforska TAKK som specialpedagogiskt hjälpmedel i förskolans undervisning. https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/artiklar-om-forskning/utforska-takk-som-specialpedagogiskt-hjalpmedel-i-forskolans-undervisning?utm_source=chatgpt.com

Smidt, S. (2010). *Vygotskij och de små och yngre barnens lärande*. Studentlitteratur.

Säljö, R. (2013) *Lärande och kulturella redskap: om lärprocesser och det kollektiva minnet*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur

Tisell, A., (2009). *Lilla boken om tecken - som ett verktyg för kommunikation och språkutveckling*. Hatten Förlag.

Tonér, S. (2016). *Tecken: ett verktyg för ökad kommunikation*. Natur & kultur.

Vygotsky, L.S., 1978. *Mind in society: The development of higher psychological processes.* Cambridge, MA: Harvard University Press

Bilaga 1 Informationsbrev till deltagare i studien

HÖGSKOLAN
I BORÅS

Informationsbrev till deltagare i studien

Jag heter Sandra Wangue och studerar till förskollärare vid Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogiskt arbete. Under sista terminen ska vi studenter genomföra ett examensarbete där ett valt område skall undersökas. Jag har valt att fokusera på TAKK som står för *tecken som alternativ och kompletterande kommunikation.* Jag kommer att intervjua förskollärare.

Det är viktigt att ni vet att jag i min undersökning utgår ifrån de forskningsetiska principerna, vilka innebär att:
• Alla uppgifter i undersökningen kommer att behandlas med största varsamhet, så att inga obehöriga kan ta del av dem.
• De uppgifter som framkommit i undersökningen används enbart för denna undersöknings syfte.
• Alla uppgifter kring deltagarna i undersökningen kommer att vara konfidentiella. Fiktiva namn på barn/elever, pedagoger och för/skola används så att allas identiteter skyddas.
• Undersökningen är frivillig och det går när som helst att avbryta deltagandet.

Om ni har frågor och funderingar kring undersökningen kan ni nå mig på mail och på mitt mobilnummer som är xxxxx

Med vänliga hälsningar Sandra Wangue

Bilaga 2 Samtycke till intervju med ljudinspelning

Samtycke till intervju med ljudinspelning

Som en del av kursen [11FK75] vid Högskolan i Borås utför jag en studie med syftet att undersöka TAKK i förskolan. För att samla in data till min studie kommer jag att genomföra intervjuer.

I samband med de intervjuer jag önskar ditt deltagande i kommer jag att använda mig av ljudinspelning. Då personers röster räknas som personuppgift, dvs att en person kan identifieras genom sin röst, behöver jag ta hänsyn till regler för GDPR och behöver därmed ditt skriftliga samtycke.

Blanketterna kommer att arkiveras av högskolan och den inspelade ljudfilen kommer att laddas upp på vår lärplattform där endast lärare kan komma åt dem. Högskolan i Borås är personuppgiftsansvarig för behandlingen, som sker med stöd av artikel 6.1 (a) i dataskyddsförordningen (samtycke).

Ljudinspelning har valts för att kunna återge dina intervjusvar så korrekt som möjligt och kommer bara att användas för detta arbete. Ljudinspelningen kommer att användas av mig

samt vara tillgängliga för lärarna på den aktuella kursen och centrala administratörer vid högskolan. Ljudinspelningen kan dock vara att betrakta som allmän handling som kan komma att lämnas ut i det fall någon begär det i enlighet med offentlighetsprincipen. Uppgifterna kommer att raderas när de inte
längre är nödvändiga.

Resultatet av studien kommer att sammanställas i avidentifierad form och presenteras så att inga uppgifter kan spåras till dig.

Du bestämmer själv om du vill delta i studien. Det är helt frivilligt att lämna samtycke, och du kan när som helst ta tillbaka ett lämnat samtycke. Dina uppgifter kommer då inte att användas mera. På grund av lagkrav kan högskolan dock vara förhindrade att omedelbart ta bort uppgifterna.

Jag samtycker till att intervju med mig görs genom ljudinspelning under förutsättning
att ovanstående följs.

Underskrift:

_____

Namnförtydligande:

_____

Ort och datum:

_____

Bilaga 3 Intervjufrågor

INTERVJUFRÅGOR

Huvudfråga 1: Hur använder du TAKK tillsammans med barnen?

Följdfrågor:

1. *Tänker du att TAKK används med alla barn eller med vissa barn?*
2. *Används TAKK av hela arbetslaget eller av vissa, Om svaret är vissa: Vad tror du att det beror på?*
3. *Hur anser du att TAKK kan användas i planerade aktiviteter, fri lek och i vardagliga rutiner, som påklädning- och avklädningssituation samt frukost och samling?*
4. *Vid vilka tillfällen används TAKK?*

1. *Huvudfråga 2: För -och nackdelar med användningen av TAKK enligt dig ?*

Följdfrågor:

1. *På vilka sätt upplever du att TAKK har påverkat möjligheten i förskolan till inkludering för barnen?*
2. *Hur anser du att TAKK kan påverka barnens språkutveckling?*
3. *Berätta om en situation där TAKK fungerat riktigt bra.*

Övrigt:

1. *Vilket stöd/vilka förutsättningar har ni för att använda TAKK?*
2. *Hur skulle du vilja att TAKK används?*
3. Är det något du hade velat lägga till?

HÖGSKOLAN
I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se